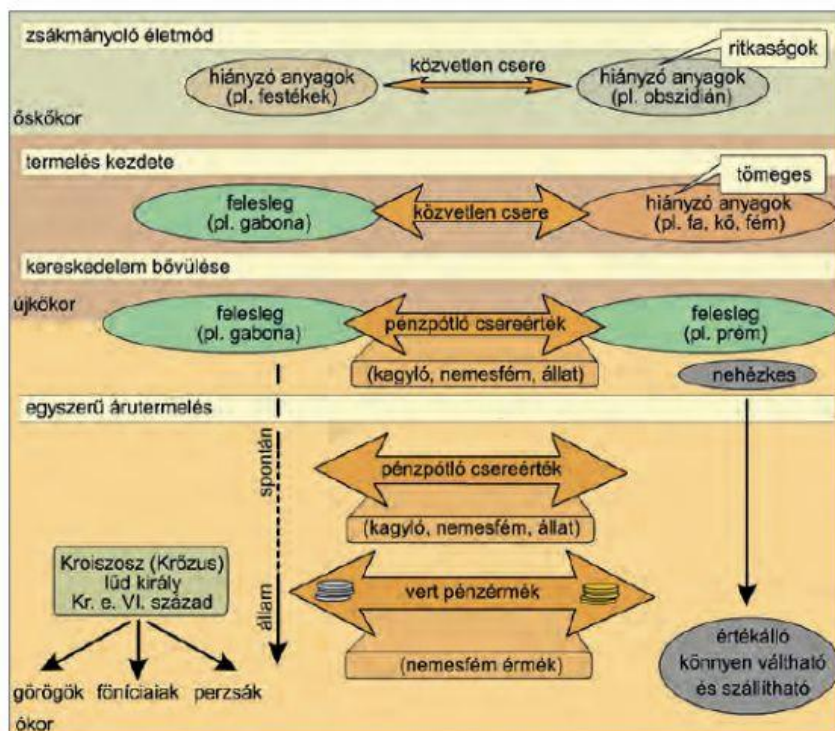

6. Fogalmazza meg az ábra, a képi források és a szöveges forrás segítségével a pénz kialakulásához vezető utat, valamint a pénz szerepét a korai civilizációk életében!

- a) A pénz nem kezdetből létezik, kialakulása _____ eredménye.
- b) Kezdetben a termékeket közvetlenül _____.
- c) A gazdasági fejlődés eredményeképpen megjelentek a _____ értékek, amelyek bármely ritka, ezért értékkel bíró anyagból, így _____ készülhettek.
- d) A Kr. e. VI. században először _____ megjelent a _____. Nemesfémből készült, előnye volt, hogy könnyen lehetett szállítani és könnyen át lehetett más termékekre _____, valamint _____ volt. Azokkal a társadalmakkal, ahol még nem jelent meg a pénz, a néma kereskedelem révén továbbra is megmaradt a _____.

A karthágóiak azt beszélik, hogy van Libüában [Afrika] egy olyan hely, illetőleg Heraklész oszlopain [Gibraltár] túl laknak olyan emberek, akikhez ha megérkeznek, áruikat sorban egymás mellett kirakják a tengerpartra, majd hajókra szállnak, és onnan füstöt eregetnek. Amikor a bennszülöttek észreveszik a füstöt, kimennek a partra, és az áruk ellenértéke gyanánt aranyat raknak ki, majd visszavonulnak az áruk mellől. Ekkor a karthágóiak kiszállnak, megnézik, és ha úgy találják, hogy az arany felér az

árukkal, felveszik, és elvitorláznak, ha viszont nem [találják elégnek], visszamennek hajóikra, és ott ülnek. Amazok erre előjönnek, és újabb aranyakat tesznek [a régihez], amíg ki nem elégítik [a karthágói kereskedőket]. Egyik sem követ el jogtalanságot a másikkal, mert sem [a karthágóiak] nem nyúlnak az aranyhoz, amíg egyenlő értékűnek nem ítélik, sem a [bennszülöttek] nem érintik az árukat, amíg [a karthágóiak] el nem viszik az aranyat. (Hérodotosz a néma kereskedelemről)

7. Mely kultúrák írásbeliségének emlékei az alábbi szövegek?

- A) _____
 B) _____
 C) _____

8. Válaszoljon a forráshoz és az ókori Keletről tanultakhoz kapcsolódó kérdésekre!

A legünnepélyesebb balszamozás a következőképpen történt: először az orrlíkokon keresztül görbe vassal kiveszik az agy egy részét, a többit pedig beöntött gyógyszerekkel eltávolítják. Azután egy éles kővel felvágják a lágyékot, és kiveszik az összes beleket. Mikor a hasüreget kitisztították és pálmaborral kimosták, összetört füstölőszerrel újra kitisztítják, s az altestet összetört és tiszta mürrhával, kasziával és tömjén kivételével mindenféle füstölőszerrel megtöltve újra bevarrják. Ezután nátronnal bevonják, és hetven napra elrejtik. Tovább nem szá-

bad bevonva hagyni. Ha a hetven nap elmúlt, megmossák a holttestet, az egész testet vászonszalagokkal körültekerik, és gumival bekenik. Ezt az egyiptomiak enyv helyett használják. A rokonok ezután átveszik, ember alakú fakoporsót csináltatnak. Ebbe teszik a holttestet, és bezárva, kincs gyanánt őrzik egy sírkamrában, egyenesen állítva fel a fal mellett.

(Hérodotosz Kr. e. az V. században élt görög történetíró leírása)

1. Mely tudományághoz tartozó ismeretekhez jutottak az egyiptomiak a mumifikálás révén?

2. Mely tudományághoz tartozó ismeretekhez jutottak a mezopotámiaiak a jóslás révén?

- a) _____
 b) _____

3. Hányas számrendszert alkalmaztak Mezopotámiában?

4. Hol használjuk napjainkban is e számrendszer maradványait?

- a) _____
 b) _____

9. Az alábbi részletek Athén kormányzatának történetét elemzik. Tegye őket időrendi sorrendbe, és rendeljen évszámokat az egyes rendelkezésekhez!

- A) [X] tehát, aki leginkább népbarátnak látszott, s aki a Megara elleni háborúban nagy hírré tett szert, sebeket ejtett magán, s azzal érvelve, hogy ellenfeleitől szenvedte el ezt, rábeszélte a népet arra, hogy testőrséget adjanak mellé. A javaslatot Arisztión nyújtotta be. Megkapván az úgynevezett buzogányhordozókat, ezek segítségével felkelt a népuralom ellen, s hatalmába kerítette az Akropoliszt a törvényhozás utáni harminckettedik évben.
- B) Először is egy helyre telepítette le a környék lakóit, akik addig szétszórta és falvakban éltek, ezáltal oly hatalmassá tette a várost, hogy attól az időtől fogva máig a legnagyobb a görög városok között.
- C) Először is mindenkit tíz phülébe osztott a négy helyett, mert azt akarta, hogy összekeveredjenek, és így többen részesedjenek a polgárjogokban. [...] Felállította az ötszázak tanácsát a négyszázaké helyébe, phülénként 50 taggal az addigi száz helyett. [...] A területet is a démoszoknak megfelelően

30 részre osztotta, ebből tíz volt a város körül, tíz a partvidéken és tíz a szárazföld belsejében, s ezeket trittüszöknök nevezte el, mindegyik phülének hármat sorsolt ki úgy, hogy mindegyik phülé részesedjék mindegyik területben.

- D) Miután [X] teljhatalmat kapott, a népet egyszer s mindenkorra felszabadította, megtiltva az adósrabszolgaságot, törvényeket hozott, és mind a magánosokkal, mind az állammal szemben fennálló adósságokat eltörölte, amit szeiszachteiának neveznek, mert így mind lerázták terhüket. [...] A lakosságot vagyonbecslés alapján négy osztályba osztotta, úgy, ahogyan korábban is fel volt osztva, az ötszázmérősök, a lovagok, a zeugítészek és a thészek osztályába. A fő tisztiségek betöltését az ötszázmérősökre, a lovagokra és a zeugítészekre bízta.
- E) Arisztaikhmosz arkhónsága alatt Drakón megalkotta a maga törvényeit. Ez az államszervezet a következőkben állott. [...]

Időrend	Betűjel	Politikus	Évszám
1.		Thészeusz	—
2.			Kr. e. 621
3.			
4.		Peisizisztratosz	
5.			—

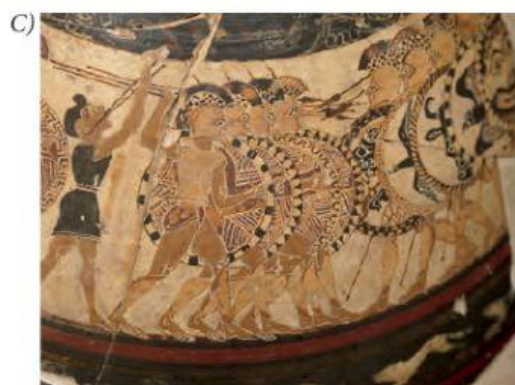
10. Válaszoljon a görög hadművészetet bemutató képi forrásokkal kapcsolatos kérdésekre!

Töredék egy Kr. e. 13–12. századi vázáról

Töredék egy vázáról, Kr. e. 5. század

Töredék egy Kr. e. 7. század elején készült vázáról

a) Hogyan nevezik a képeken látható nehézgyalogos harcosokat? _____

b) Hogyan vettek részt az ütközetben a Kr. e. 7. századi töredék alapján? _____

c) Milyen fegyverzettel voltak ellátva? _____

d) Milyen jövedelmi kategóriába tartozó polgároknak volt ilyen fegyverzete (Szolón felosztása szerint)? _____

11. Párosítsa az athéni államhoz kapcsolódó fogalmakat a betűjellel jelölt meghatározásokkal!

Fogalom	Betűjel
agora	
arkhón	
bulé	
démosz	
ekklészia	
esküdtbíróság	
hoplita	
metoikosz	
phülé	
sztratégosz	
thész	
türannisz	

- A) Az athéni társadalomban a legalacsonyabb jövedelemmel rendelkezők csoportja Szolón reformja után. A hadseregben az athéni flottát evezősként szolgálták.
- B) A népgyűlés görög elnevezése, amelyet a teljes jogú polgárok alkottak.
- C) A polisz központi közösségi tere, amely a város kereskedelmi, kultikus és politikai központja. Megszentelt terület volt, ezért bűnösök nem léphettek be oda.
- D) A hagyomány szerint az egyik legősibb választott tisztségviselők elnevezése Athénban. Egyikükről nevezték el az évet.
- E) A négy, eredetileg vérségi vagy fiktív vérségi kapcsolatot jelölő törzs görög elnevezése. Kleiszthenész megszüntette a korábbi egységeket, és területi alapú szervezeteit ugyanezzel a szóval jelölte, az eredeti használatától eltöltotta a polgárokat.
- F) Az athéni demokráciában a bírói hatalmat gyakorló testület elnevezése. Tagjait az egyes ügyekhez sorsolták.
- G) Választott tisztségviselő, akinek feladata a hadsereg vezetése volt. Athénban egy évre tízet választottak.
- H) Athéni polgárjoggal nem rendelkező, de a polisz területén lakó, annak adót fizető és védelmi köteleességet teljesítő férfi elnevezése.
- I) Nehézfegyverzetű gyalogos. A név eredetileg a pajzs szóból származik. Zárt hadrendben harcoltak.
- J) A városállam választott, később sorsolt politikai testülete, amelynek tagjai a törvény-előkészítés munkája mellett a napi ügyekben is eljárak. Néhányuknak mindig elérhetőnek kellett lenniük Athén főterén.

K) Olyan egyeduralmi államforma, amelyben a hatalom nem a hagyomány által szentesített király, hanem egy fegyveres erővel rendelkező polgár kezében van.

L) Az athéni polgárok összességének elnevezése, a nép. Ugyanezzel a szóval jelölték az egyes településeket.

12. Válaszoljon az Athén fénykorával foglalkozó forrásokkal kapcsolatban megfogalmazott kérdésekre az ábra segítségével!

Számítsd fel, ugyan, csak könnyeden és csak az ujjadon, ne kevéccsel az adót, mely hozzánk befolyt összesen, a társas városok által; Külön ettől a vámot, külön a sok százalékos jövedéket, bírság- s helypénzt, bányát, kikötőt, földbért, eladott javak árát: Ennek az összege lesz közel egy pár ezer évenkénti talentom. Most ebből vonj le az ítélő bírák napidíja fejében hatezerre valót (bíró-jogosult polgár több nem lakik itten): A mi tehát néktek

esik, szorosan százötven lesz a talentom." (Arisztophanész *Darázsok* c. vígjátékában bizonygatja az állam kapzsiságát.) Nem erőszakkal jutottunk hozzá [jelenlegi hatalmunkhoz], hanem úgy, hogy mikor ti nem voltatok hajlandók a végsőig harcolni a barbár sereg maradványai ellen, a szövetségesek hozzánk fordultak, s ők maguk kérték, vállaljuk el vezetésüket.

(Thuküdidész: *A peloponnészoszi háború*)

Periklész által emelt templomok és középületek pompája önmagában is bizonyítja, hogy nem üres szóbeszéd Görögország egykori mesébe illő hatalma és gazdagsága: ez szerezte a legtöbb örömet az athéniaknak, ez ragadta meg leginkább a népeket, mégis ezt az intézkedését ócsárolták és rágalmazták a népgyűléseken a legjobban. Azt kiáltották, hogy a nép rossz hírbe kerül, mert Déloszból elhozatta és saját céljaira használta fel a görögök közös kincsét. [...] Periklész felvilágosította a népet, hogy ezekkel a pénzekkel nem kell elszámolniuk a szövetségeseknek, hiszen ők harcolnak helyettük, és ők tartják távol a barbárokat. A szövetségesek egyetlen lovat, hajót vagy katonát sem adtak nekik, csak pénzt; a pénz pedig nem azé, aki adja, hanem aki kapja, feltéve, hogy elvégzi azt, amiért kapta. Minthogy pedig a város bőven el van látva a hadviseléshez szükséges dolgokkal, a felesleget olyasmire kell fordítani, amiből a városra örök dicsőség származik.

(Plutarkhosz: *Periklész*)

Athén kiadásai

Athén bevételei

a) Miből származtak Athén bevételei?

b) Hogyan részesültek a polgárok Athén megnövekedett bevételeiből?

c) Hogyan hatottak a város gazdasági életére a középítkezések?

d) Kinek a nevéhez köthető aapidíjak bevezetése a politikai szerepvállalásért és a hatalmas építkezések?

13. A Plutarkhosz *Párhuzamos életrajzok* című művéből közölt részletek Periklész tevékenységét mutatják be. Tanulmányozásuk után válaszoljon a kérdésekre!

Mivel gazdag és előkelő családból származott, és igen befolyásos barátai voltak, tartózkodott a politikai élettől, nehogy osztrakizmosszal száműzzék; inkább a katonai pályát választotta, s mint hadvezér ismételten kitüntette magát hozzáértésével és bátor-

ságával. [...] Periklész tehát elhatározta, hogy antidemokratikus érzelmei ellenére is a nép pártjára áll, s a gazdag oligarchák helyett a szegény néptömegek védelmét választja. Valószínűleg attól félt, hogy türanniszra való törekvéssel gyanúsítják [...].

a) Mi vezette Periklészt a demokráciát támogató politikai nézetekhez?

b) Milyen tisztség elnyerését tűzte ki céljául Periklész?

c) Hogyan lehetett a korban tisztséget elnyerni? Kik nyerhették el?

d) Mi volt a legerősebb fegyver a politikusok kezében ellenfelük politikai erejének megtörésére?

Arkhidamosz spártai király egyszer megkérdezte Thuküdidész-től, hogy ki a jobb birkózó kettőjük közül, ő-e vagy Periklész. Thuküdidész így válaszolt a kérdésre: „Ha birkózás közben föld-

höz vágom, akkor is ő marad felül. Bebizonyítja, hogy nem fektettem két vállra, és elhítem azokkal is, akik a birkózást végignézték.”

e) Milyen képessége tette Periklészt Athénban sikeressé politikai ellenfele szerint?

Periklész felvilágosította a népet, hogy ezekkel a pénzekkel nem kell elszámolniuk a szövetségeseknek, hiszen ők harcolnak helyettük, és ők tartják távol a barbárokat. A szövetségesek egyetlen lovat, hajót vagy katonát sem adtak nekik, csak pénzt; a pénz

pedig nem azé, aki adja, hanem aki kapja, feltéve, hogy elvégzi azt, amiért kapta. Minthogy pedig a város bőven el van látva a hadviseléshez szükséges dolgokkal, a felesleget olyasmire kell fordítani, amiből a városra örök dicsőség származik.

f) Hogyan nevezik azt a szövetséget, amelynek tagjai a szóban forgó pénzt adták?

g) Mit kellett Athénnak cserében biztosítania?

h) Mire költötte Periklész a befolyó jövedelmeket?

De Periklész magatartásában ekkor már igen nagy változás ment végbe; megszűnt a néppel szemben tanúsított engedékenysége, nem hajolt meg könnyen a tömeg kívánságai előtt, amelyek úgy változtak, akár a szél járása. Felhagyott korábbi puha és engedékeny kormányzati módszerével, amelyet lágy és kellemes dallamhoz hasonlíthatnánk, s helyette arisztokratikusan, sőt majdnem a királyi hatalom fensőbbiségével kormányzott. Hatalmát azonban helyesen és tántoríthatatlanul használta a közjó érdekében, és a népet meggyőzéssel és felvilágosítással vezette, többnyire a nép kívánságának megfelelően. De előfordult az is, hogy ellene szegültek, és ilyenkor erélyesen, sőt ha kellett, a kényszer eszközeivel térítette őket a jó útra, hasonlóan a bölcs orvoshoz, aki a hosszadalmas és bonyolult betegséget úgy kezeli, hogy betegének időnként megenged bizonyos ártalmatlan szórakozásokat, máskor azonban erőteljesebb eszközökhöz nyúl, és a betegség gyógyításához elengedhetetlenül szükséges orvosságokat rendel. Természetes, hogy egy olyan mérhetetlenül nagy hatalom birtokában lévő nép körében, mint az athéni, sok volt a zűrzavar. Egyedül Periklészben volt meg a képesség, hogy bírjon velük.

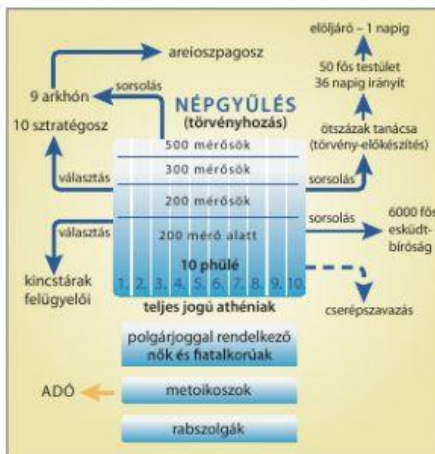
i) Hogyan változott meg Periklész politikája hatalmának megszilárdulásával?

j) Mi volt Periklész legfontosabb és legtöbbször viselt tisztsége?

k) Hogyan vélekedik a szerző az athéni népről?

l) Hogyan vélekedik a szerző Periklész kormányzásáról?

14. Az alábbi ábra a Periklész alatti athéni társadalmi és politikai államberendezkedést mutatja be. Ismeretei és az ábra segítségével töltse ki a táblázatot a megfelelő elemekkel!

Leírás	Athén (Periklész alatt)
1. Politikai jogokkal nem rendelkező szabadok társadalmi csoportja	
2. A teljes polgárjog megszerzésének feltétele	
3. Hadvezetési feladatokkal megbízott személyek tisztsége	
4. Választott törvény-előkészítők hivatala	
5. A törvények előkészítésével megbízott testület összeállításának módja	
6. A polisz védelmében fegyveres szolgálatra kötelezett társadalmi csoportok	

15. Arisztotelész *Politika* című művében a görög államformákat osztályozza. A részlet elolvasása után döntse el, hogy igazak vagy hamisak a táblázat állításai!

Ezen megállapítások után folytatólag az államformákat vizsgáljuk meg, hogy hányféle van és melyek azok; elsőként a helyeseket, mert ha ezeket meghatároztuk, felismerhetővé lesznek a korcs formák is. Mármint amennyiben az államberendezkedés ugyanazt jelenti, mint a kormányzás, ez pedig a városállamban a legfőbb hatalom, akkor a hatalom szükség szerint lehet egy ember, néhány vagy sok személy; ha az az egyetlen ember, azok a néhányan vagy sokan a közérdek szerint uralkodnak, keletkeznek szükségképpen a helyes államformák; azok meg, melyek amaz egyetlen ember, ama néhány vagy sokak érdekéhez igazodnak, a korcs formák. [...] Szokás szerint azt a monarchiát, amely a közérdekre tekintettel van, királyságnak, azt a kormányzatot, amely keveseknek, de egynél többnek

adja a hatalmat, arisztokráciának nevezzük (akár azért, mert itt a legjobbak uralkodnak, akár mert benne minden úgy történik, amint a városállam és annak tagjai szempontjából a legjobbak); végre mikor a nép gyakorolja az államhatalmat a közjó érdekében, azt valamennyi államberendezkedés közös nevével politeiának nevezzük. [...]

Az említett államformák korcs alakjai pedig: a királyságé a türannisz (zsarnokság), az arisztokráciáé az oligarchia és a politeiáé a demokrácia. A türannisz olyan monarchia, mely csak az egyeduralkodó érdekéért van, míg az oligarchia a vagyonosok, a demokrácia pedig a vagyontalanok érdekéért: a közösség érdekéhez egyikük sem igazodik.

(Arisztotelész: *Politika*; Kr. e. 335–323)

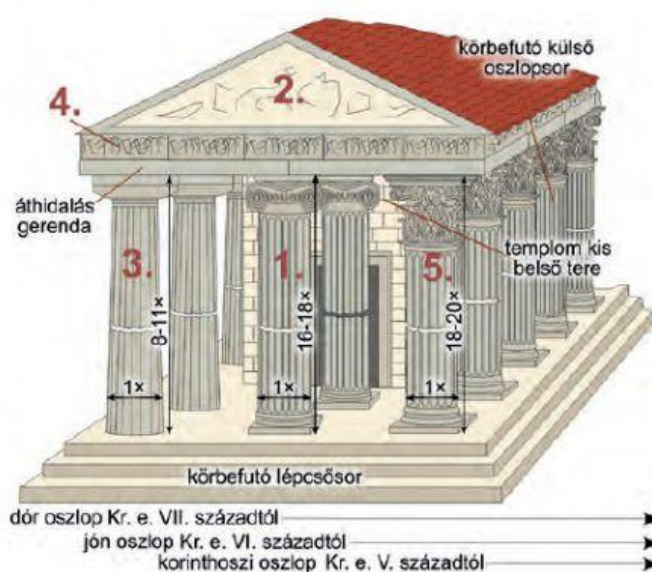
Állítások	Igaz	Hamis
1. Arisztotelész szerint a nem a közérdeket szolgáló államformák helytelenek.		
2. Véleménye szerint az államberendezkedések három típusba sorolhatók.		
3. Arisztotelész szerint a közérdeket szolgáló államforma nem valósítható meg akkor, ha a hatalom egy kézben van.		
4. A demokráciát elveti a szerző, mint „korcs” államformát.		
5. Arisztotelész a közösség érdekének mindig a vagyonosok érdekét tartja.		
6. A szerző vizsgálódásának politikai kerete a polisz.		

16. Egészítse ki a görög történetíráshoz vonatkozó szöveget az ábra segítségével!

A görögség más népekhez hasonlóan kezdetben a _____ talált válaszokat az alapvető kérdésekre. A történetírás kezdetben történetek elbeszéléséből állt, melyek az információk közlése mellett elsősorban a _____ megőrzését szolgálták. A görög _____ kialakulásával párhuzamosan jelent meg az _____ történetírás, mely már a történelemben _____ kívánt keresni. A demokrácia hanyatlásának korában már Thuküdidész munkáiban megjelent a _____. A hellenizmus időszakában a történetírás már elsősorban a szélesebb közönség _____ szolgált.

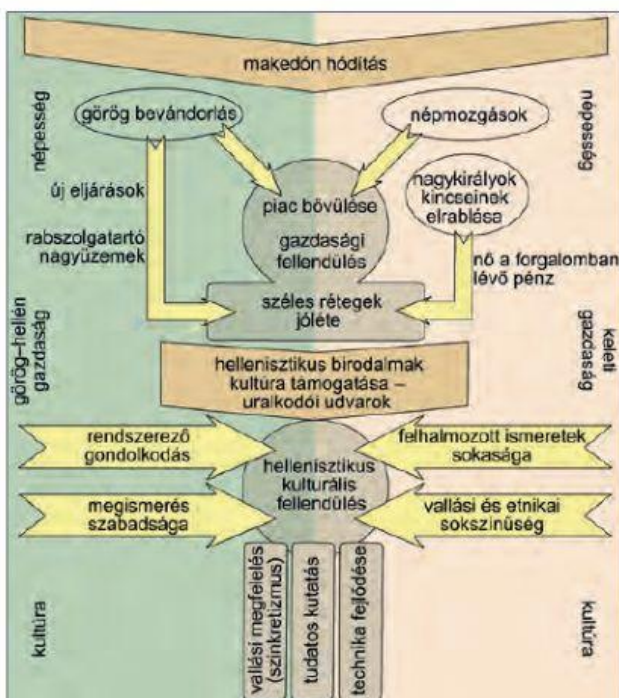

17. Azonosítsa az ábrán található számokhoz tartozó görög művészeti-építészeti elemeket!

Építészeti elem	Szám
dór oszlop	
jón oszlop	
korinthoszi oszlop	
tümpanon	
domborműsor (fríz)	

18. Az ábra segítségével döntse el az alábbi, a hellenizmushoz kapcsolódó állításokról, hogy igazak vagy hamisak!

Megállapítások	Igaz	Hamis
1. A szabadabb görög gondolkodás és a hatalmas ismeretanyagot felhalmozó keleti kultúra találkozása eredményezte a kulturális fellendülést a hellenizmus időszakában.		
2. A hellenizmus idején Hellász vált a kulturális élet központjává.		
3. A hellenizmus idején a kultúra fő támogatói a polisz polgárai voltak.		
4. A hellenizmus együtt járt a középrétegek életkörülményeinek javulásával.		
5. A hellenizmus jelentős technikai fellendülést eredményezett.		

19. Tanulmányozza a korai római társadalommal foglalkozó forrást, majd ismereteit is felhasználva válaszoljon a kérdésekre!

[Romulus] különválasztotta a származásuk és férfiúi erényeik szerint tiszteletre méltó s az akkori körülményekhez képest vagyonuk szerint is jómódú és egyben gyermekkel is rendelkező férfiakat a nemtelenektől, hitványaktól és szegényektől. Ez utóbbi, kedvezőtlenebb helyzetben levőket plebejusoknak nevezte, ami ugyanazt jelenti, mintha görögül azt mondjuk: „a demoszhoz tartozók”. Az előkelőbb helyzetben levőket „atyáknak” (patres) nevezte, talán azért, mert általában korosabbak voltak a többiekénél, talán gyermekeik miatt, de lehet, hogy nemzetségük előkelő volta, vagy mindezen körülmények találkozása miatt. [...] leszármazottaikat pedig patríciusoknak nevezik.

Miután Romulus így különválasztotta a hatalmasakat a hitványaktól, törvényekkel szabályozta mindegyik fél teendőit. A patríciusok az áldozati kultuszt látják el, viselik a tisztségeket, igazságot szolgáltatnak, s a város ügyein örködvén, vele együtt intézik a közügyeket. A plebejusok mentesek e közös feladatoktól, hiszen nem is értenek hozzájuk, és szegénységük miatt nincs is idejük a közügyekkel foglalkozni, ehelyett azonban művelik a földet, ellátják a nyájukat, és végzik a jövedelemmel járó ipari teendőket. Így nem lesz idejük a lázadásra sem, ami más városokban gyakran előfordul, mivel ott a gazdagok a szegényeket megvetik.

(Plutarkhosz Romulusról a *Párhuzamos életrajzokban*)

a) Kihez köti a szöveg a társadalmi megkülönböztetést? Miért hozzá?

b) Milyen szerepet szánt a szerző szerint Romulus a patríciusoknak?

c) Milyen feladatokat láttak el a plebejusok?

d) Milyen politikai berendezkedés olvasható ki a szövegből?

e) Kire támaszkodhattak a plebejusok ebben az államformában?

f) Milyen esemény mutatja a két társadalmi csoport közötti politikai ellentétet a királyság bukása után?

g) Milyen kompromisszummal zárult az első összetűzés a patríciusok és a plebejusok között?

20. Az alábbi forrásokban Polübiosz jellemzi a római állam alapvető intézményeit. Állapítsa meg a szövegek alapján, hogy a consulok, a senatus és a népgyűlés hatalmának melyek a legfőbb jellegzetességei, és miben korlátozzák egymás hatalmát!

.....

A) A consulok mindaddig, amíg Rómában tartózkodnak, és nem veszik át a hadra kelt sereg parancsnokságát, az összes közügyek élén állnak. Valamennyi többi magistratus – a néptribunusok kivételével – alájuk van rendelve, és nekik engedelmeskedik. [...] Ők terjesztik elő a szükségesnek látszó javaslatokat, s a senatus határozatait ők hajtják végre. Továbbá az ő feladatuk mindarról gondoskodni, ami, mint közügy, a népgyűlés elé tartozik: ők hívják össze a népgyűléseket, terjesztik ott elő a javaslatokat, és hajtják végre a többségi határozatokat. A háborúra való felkészülés és a hadvezetés kérdésében szinte korlátlan joguk van. [...] A consul attól fogva, hogy az imperium birtokában a sereggel útra kél, úgy látszik, korlátlan joggal intézi az ügyeket.

Valójában azonban mind a népgyűlés, mind a senatus támogatására rá van szorulva.

A senatus jóváhagyása nélkül sem gabonát, sem ruházatot, sem a szükséges pénzt nem kaphatja meg serege részére. [...] Egyéves hivatali idejük lejártával ugyanis a senatusnak joga van más hadvezért kiküldeni, vagy a meglévő hadvezér megbízatását meghosszabbítani. [...] és bármilyen távol legyenek is otthonról, a népgyűléstől is függenek, mert az dönt a háború folytatásáról vagy befejezéséről. [...] És ami a legfőbb: hivataluk letétele után a népgyűlés előtt számot kell adniuk viselt dolgaikról.

(Polübiosz: *Hisztoriai* [Korunk története])

Hatalmának jellegzetességei	Hatalmának ellensúlyai

B) Ami a senatust illeti, ez a testület elsősorban az államkincstár gazdája. Minden bevétellel ő rendelkezik, és hasonlóképpen dönt a kiadásokról. [...] egész Italia területén sok közmunkát adnak ki: középületek helyreállítását és építését és sok más; mivel az ő kezükben vannak a folyami átkelőhelyek, kikötők, erdőségek, bányák és földbirtokok jövedelmei, így szinte mindenkinek keresete és munkalehetősége többé-kevésbé [a senatusból kikerülő] censorok kezében van.

Ami viszont a senatust illeti, ez – bármily hatalommal rendelkezik is – a közügyek intézésében mindenekelőtt a többség véleményéhez kénytelen igazodni, és figyelembe venni a népgyűlés akaratát. A legsúlyosabb, s az egész államot érintő főbenjáró bűnügyekben a vizsgálatot és a döntést mindaddig nem hajtja végre, amíg javaslatait a népgyűlés meg nem erősíti.

(Polübiosz: *Hisztoriai*)

Hatalmának jellegzetességei	Hatalmának ellensúlyai